

Hemma hos

Fröstationen i Lagan – svenska skogens fröbod

I smäländska Lagan läggs grunden till den nya svenska skogen. Nästan två tredjedelar av allt frö som används i svenska plantskolor och vid sådd har klängts, sorterats och skickats ut från fröstationen.

Finnvid Prescher, fröchef: – Nu erbjuder vi 100 procent förädlat plantmaterial i Götaland och Svealand.

När Plantaktuellt besöker Lagans fröstation i april har fröstationen fyllt 25 år bara några dagar tidigare. Jubileet passerade dock utan något större firande, det fanns helt enkelt inte tid.

– Det är bråda tider nu när alla plantskolor kör igång sin produktion, säger chefen Finnvid Prescher.

Fröavdelningen, med fröstationen i Lagan, är en del av Svenska Skogsplantor. Uppgiften är att både sköta fröplantager och leverera frö till företagets plantskolor och externa kunder. Fem anställda sköter verksamheten i Lagan. I Bålsta i Uppland arbetar ytterligare två personer och en person är stationerad i Umeå.

Jobb året runt

Trots att plantskolornas aktivitet är som högst på våren och sommaren har fröavdelningen fullt jobb året om.

I fröplantagerna börjar

arbetet i april-maj. Då handlar det om nyplantering, fältymplingar, ogrärensning och gödsling. Plantskoleympling för plantagerna sköts däremot av Skogforsk.

Om granen blommar kan det behövas insektsbekämpning i juni. Sommarjobben fortsätter sedan med ogräsbekämpning och slåtter.

Efter sommaren kommer skördetiden. Björkfrö börjar samlas in i början av augusti, medan gran och tall plockas i september–oktober. Kottskörden ska vara avklarad till sista november – efter det ökar risken för frostsador på fröet.

Klängning

I december startar klängningen, en verksamhet som pågår hela våren och försommaren. Fröerna rensas, avvingas och testas för grobarhet i Lagan. Fröpartier som behöver vitaliseras med IDS-behandling skickas till Skogforsk i Sävar.

13 fullastade lastbilar

Ett normalår samlas det in ungefär 350 kubikmeter kottar, eller 3 500 hektoliter, som är det mått som används i plantskolebranschen.

Men alla år är långtifrån normala. År 2011 blev skörden 6 500 hektoliter, det var främst gran från fröplantager och beståndfrö av tall från norra Sverige. En lastbil med släp rymmer ungefär 500 hektoliter, vilket betyder 13 fullastade lastbilsekipage med kottar det året!

När kottarna är rensade återstår ungefär 3,5 ton frö ett normalår. En tredjedel av detta går till Svenska Skogsplantors egna plantskolor, en tredjedel till skogssådd på Sveaskog och den sista tredjedelen fördelas på andra plantskolor och skogssådd i privatskogsbruket.

Plantagefrö standard

Det bästa fröet är naturligtvis det som kommer från

Föregående sida: I klängen skiljs de värdefulla fröna från kottarna
Ovan: Bra groning på det förädlade fröet.

fröplantager. Fortfarande pågår uppbyggnaden av den tredje omgångens plantager. I år, 2012, planteras t.ex. nya tallfröplantager i Skåne och i Västernorrland.

Den ökade mängden planta-gefrö gör att plantskolorna kan använda allt mer förädlad frö i plantproduktionen. Svenska Skogsplantor erbjuder från 2012 enbart förädlade plantor för södra och mellersta Sverige. En god skörd i de sydsvenska granfröplantagera hösten 2011 gör att det är möjligt att nå målet. Totalt blev det 2,5 ton rensat och förädlad granfrö, trots en del problem med svampskador (grankottrost).

Numera samlas det inte in något beståndsfrö alls i södra Sverige. Tidigare var svensk gran från Emmaboda, Bollebygd och andra välkända provenienser vanliga i plantskolornas sortiment. Den senaste insamlingen gjordes år 2000, och det lilla frö som ännu finns

i lager börjar ta slut. På samma sätt har insamlingen av vitryskt och baltiskt beståndsfrö av gran upphört.

Den genetiska kvaliteten slår även igenom på priset. I takt med att kunderna blir medvetna om och efterfrågar förädlad material är de också beredda att betala merkostnaden. Ett fröparti från första generationen fröplantager, med mindre än 10 procent genetisk vinst, kostar under 10 000 kronor per kilo, medan det bästa fröet med dubbla vinsten kan kosta 15 000 kronor.

Internationellt samarbete

Finnvid Prescher trivs i sin roll. Nätverket med andra forskare och den globala frövärlden är stort och samarbetet intensivt. Han har också en fot i forskarvärlden. Vid sidan av fröchefsjobbet skrev han en doktorsavhandling som fick den internationella utmärkelsen Outstanding Doctoral Research

Award, som världens bästa avhandling inom genetikområdet.

Som fröhandlare samarbetar Finnvid Prescher bl.a. genom International Seed Federation (ISF), som försöker arbeta för bättre handelsregler gentemot EU och OECD och även nationellt mot Skogsstyrelsen.

Nya EU-regler orosmoln

EU håller på att omföra alla direktiv som reglerar bl a livsmedelshandling, plantodling och djurhållning till ett gemensamt regelverk där även handel med skogsfrö och skogsplantor är tänkta att ingå. Med ett gemensamt regelverk befarar Finnvid och hans kollegor att reglerna kommer att missgynna skogsfröet. Tillsammans med ISF och den europeiska plantproducentföreningen (EFNA) lobbas det nu för att mildra eventuella negativa effekter.

/Text och foto: Mats Hannerz

25 år i skogsfröets tjänst

I april 1987 slogs portarna upp till den nya fröstationen i Lagan. Den ingick då i skogsvårdsorganisationen.

Från början var tanken att en sydlig fröstation skulle ligga i Trekanten utanför Kalmar. När det projektet hunnit halvvägs brann Domänverkets frökläng i Kalleberga ner. I stället för att bygga upp en ny beslöt sig Skogsstyrelsen och Domänverket för att samordna fröverksamheten i södra Sverige, men var – Trekanten eller Kalleberga? Kompromissen blev Lagan, där det då fanns en barrotsplantskola som fått nya personalutrymmen något år tidigare. Efter komplettering med nya byggnader 1986 startade verksamheten våren 1987.

Finnvid Prescher har varit med på hela resan för Lagan sedan han anställdes i fröverksamheten 1985.

Hösten 1987 blev en rivstart med en stor granfröskörd, som följdes av en stor tallskörd året därpå och därefter ytterligare ett granfröår.

Den kläng som byggdes i Lagan innebar en rationalisering. Tidigare var klängningen utspridd på tre platser – Svenljunga, Deje och Tuna. Den äldsta klängen var från 1905!

Plantskoledelen i Lagan fortsatte några år, men 1991 togs de sista plantorna upp. Därefter har platsen varit en ren frö- och fröplantagestation.

År 1994 frikopplades plantskolorna från skogsvårdsorganisationen och bildade ett självständigt bolag – Svenska Skogsplantor AB. Sedan dröjde det ytterligare tio år innan Sveaskog tog över. Numera är det ett helägt dotterbolag som, förutom fröhanteringen, också sköter Sveaskogs fröplantager.